

Tihana Lončarić
Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar
tihana.loncaric@knjiznica-bjelovar.hr

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

***Virtualna zelena polica* – promicanje literature o zaštiti okoliša i održivom razvoju**

The Virtual green shelf – promotion of environmental protection and sustainable development literature

Stručni rad

Sažetak: U ovom je radu prikazana *Virtualna zelena polica* – najnovija usluga Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar, dostupna na daljinu, koja je pokrenuta s ciljem širenja zelene pismenosti i namijenjena svima koji se žele informirati o temama iz tog područja. Ovom se uslugom okuplja i predstavlja dio knjižničkog fonda koji sadrži zelene teme kako bi se one dodatno promovirale i učinile vidljivijima korisnicima koji posjećuju mrežne stranice Knjižnice. U radu su predstavljeni svi koraci implementacije ove usluge – od odabira mrežne platforme i sadržaja na njoj do kreiranja opcija za posjetitelje mrežne stranice i njihova povezivanja s već postojećim e-uslugama Knjižnice.

Cljučne riječi: knjižnične usluge na daljinu, održivi razvoj, virtualna zelena polica, virtualni knjižnični sadržaji, zelena pismenost

Uvod

Dužnost svake narodne knjižnice, kao ustanove u kulturi, jest osigurati slobodan pristup informacijama, programe za cjeloživotno učenje, prostor za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, ali i socijalizaciju (Kovačević, 2017: 15). U gradu Bjelovaru i njegovoj okolici tu ulogu ima Narodna knjižnica „Petar Preradović“, koja je najstarija i najznačajnija kulturna ustanova u gradu, a pored toga i jedna od najstarijih knjižnica u Hrvatskoj (Renić i Kreštan, 2012: 9). Njezina povijest seže još u 1830-e kada su vojni časnici osnovali časnički kasino koji je tijekom idućih desetljeća mijenjao nazive i funkcije te se do danas razvio u Knjižnicu kakvu poznajemo (*Povijest Knjižnice*, 2020).

U suvremeno doba Knjižnica usmjerava svoje cjelokupno djelovanje na pružanje provjerenih usluga i programa, a u skladu s novim društvenim trendovima i potrebama modernog

korisnika uvodi i nove sadržaje. U prvom planu je zadovoljavanje informacijskih, obrazovnih, kulturnih, društvenih i rekreacijskih potreba korisnika u različitim oblicima, s naglaskom na načine koji uključuju korištenje novih tehnologija. Svi su napori usmjereni na to da Knjižnica ostane prepoznatljivo mjesto u zajednici kao središte kulture i pismenosti, izvorište znanja i susretište stanovnika, a cjelokupni je rad usmjeren na to da pozitivno utječe na obrazovni i kulturni razvoj zajednice i svakog pojedinca (*Misija i vizija*, 2020). Od svih odjela Knjižnice po veličini fonda i broju članova najveći je Odjel za odrasle (Renić i Kreštan, 2012: 166), koji svake godine ima najveći broj novih naslova i prednjači u posjetima korisnika i korištenju knjižnične građe (Štivić, 2022: 16, 18 i 24). Takav potencijal potrebno je iskoristiti u kontekstu ostvarivanja UN-ovih Ciljeva održivog razvoja. Svojim aktivnostima Knjižnica već dugo godina provodi brojne programe kojima radi na podizanju svijesti svojih korisnika o važnosti zaštite okoliša i održivom razvoju.

Knjižnice kao podrška održivom razvoju

Svaka suvremena narodna knjižnica svojim aktivnostima treba ostvariti prepoznatljiv utjecaj na lokalnu zajednicu unutar koje djeluje. Koraci prema razvijenijem i kvalitetnijem društvu, u kojima značajnu ulogu imaju knjižnice, mogu se realizirati na temelju pet zakona knjižničarstva koje su, prema predlošku izvornih zakona knjižničarstva indijskog knjižničara S. R. Ranganathana i u skladu s vizijom današnjeg i budućeg poslovanja knjižnica, reinterpetirali američki knjižničari W. Crawford i M. Gorman. Njihovi reinterpetirani zakoni knjižničarstva ističu da su knjižnice ustanove u kulturi koje moraju služiti čovječanstvu, poštivati sve oblike kojima se prenosi znanje, inteligentno se koristiti tehnologijom za povećanje kvalitete usluga, štiti slobodan pristup znanju te poštivati prošlost i sudjelovati u stvaranju budućnosti (Kovačević, 2017: 44–45).

S obzirom na to da društvo štetno i loše utječe na jedini planet koji imamo za život, potreba za usvajanjem održivog i globalno odgovornog življenja postala je prioritet. To je promjena u kojoj knjižnice uvelike mogu sudjelovati, a doprinos toj promjeni trebao bi postati knjižnično poslanje. Korak prema tome, u slučaju hrvatskih knjižnica, odražava se u umrežavanju hrvatskih knjižnica u lanac *zelenih knjižnica* (Kraljević i Lukačić, 2015: 126).

Čadovska i Tkalčić (2017: 70) navode da knjižnice predstavljaju idealno mjesto i plodno tlo za promicanje ekoloških ideja i održivog razvoja jer omogućavaju dostupnost informacija, ljudskih resursa, tehnologije i fizičkog prostora, a u isto su vrijeme integrirane u lokalnu zajednicu i imaju društvenu odgovornost. Pored toga, knjižnice su uvijek na izvoru najnovijih informacija, koriste se novim tehnologijama kojima unaprjeđuju poslovanje i usluge te oduvijek nastoje pratiti društvene promjene. Nažalost ostvarenje koncepta *zelenih knjižnica* i razvoj hrvatskih knjižnica u *zelenom* smjeru nije bez prepreka. Istraživanje koje su proveli Vrana i Zečević (2020: 383) pokazalo je da su neki od istaknutijih problema

nedovoljna educiranost ili zainteresiranost zaposlenika za koncept *zelene knjižnice*, nedovoljan broj knjižničnog osoblja, neodgovarajući prostor te nedostatak financijskih sredstava.

S ciljem educiranja javnosti i širenja svijesti o održivom društvu i nužnosti zaštite okoliša, Društvo bibliotekara Istre 2011. godine pokrenulo je projekt *Zelena knjižnica*. Cilj projekta ostvaruje se projekcijama dokumentarnih filmova, održavanjem stručnih predavanja, tribina i predstavljanja knjiga koje su oglašavane na portalu *Zelena knjižnica* (Kraljević, 2013: 199). Kraljević i Afrić Rakitović (2021: 407–408) navode da je uloga knjižnica u promicanju ekološke pismenosti i ekološke osviještenosti značajna u kontekstu stjecanja znanja, vještina i kompetencija nužnih za kritičko promišljanje i djelovanje, a koje bi trebalo rezultirati gospodarskim napretkom, uključivim društvom i očuvanim okolišem.

Prateći potrebe promicanja održivog razvoja i s ciljem postizanja ravnoteže između gospodarskih, socijalnih i okolišnih zahtjeva lokalne zajednice u kojoj djeluje, Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar također je ušla u sustav *Zelenih knjižnica*. Iako već dugo godina provodi programe i aktivnosti koje pridonose ostvarivanju UN-ove Agende održivog razvoja, od 2022. godine objedinjuje ih programom *Zazeleni se* u okviru kojeg se izrađuju virtualne i fizičke izložbe, održavaju radionice, predavanja i projekcije filmova, uvode nove usluge, popularizira fond o održivom razvoju koji Knjižnica posjeduje te promoviraju novi, tematski povezani naslovi (*Zazeleni se*, 2020).

Zelene aktivnosti Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar

Organiziranjem *zelenih* predavanja i radionica Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar svoje korisnike potiče na aktivno sudjelovanje u poboljšanju zajednice u kojoj žive. Cilj je svakog pojedinca potaknuti na razmišljanje o trenutnoj ekološkoj situaciji i podučiti ga konkretnim načinima kojima mogu dati svoj osobni doprinos.

Kao primjer dobre prakse ističe se predavanje *Očuvajmo bioraznolikost – upoznajmo životinjske saveznike u vrtu*, koje je 2017. godine u Knjižnici održala dugogodišnja biovrtlarica Silvija Kolar-Fodor iz udruge *Biovrt – u skladu s prirodom*. Svi su posjetitelji imali priliku spoznati važnost biološke raznolikosti i naučiti kako je očuvati i njegovati u vlastitim vrtovima. Dodatno, posjetitelji su nakon predavanja sudjelovali u razmjeni starih sorti sjemenja iz domaćeg uzgoja koje su posadili u svojim vrtovima i tako sudjelovali u sprječavanju njihova nestajanja (*Očuvajmo bioraznolikost – predavanje i razmjena sjemena*, 2017). Još jedno predavanje vrijedno spomena održalo se 28. veljače 2022. godine pod nazivom *Klima i vremenski ekstremi: Nekada, danas i uskoro!*, koje je održao Damjan Jelić, asistent Geofizičkog odsjeka PMF-a u Zagrebu, a koji se bavi klimatskim istraživanjima vremenskih pojava na području Hrvatske. Posjetitelji su imali priliku čuti provjerene

informacije o posljedicama agresivnog ispuštanja ugljičnog dioksida u atmosferu koje izaziva promjenu klime i uzrokuje vremenske ekstreme na globalnoj razini. Ovo aktualno predavanje potaklo je prisutne na uključivanje u raspravu o konkretnim prijedlozima za smanjenje štetnog djelovanja na okoliš, kako na osobnoj razini, tako i na razini zajednice (*Održano predavanje Damjana Jelića o klimi i vremenskim ekstremima*, 2022).

Od ciklusa *zelenih* radionica, velik interes korisnika bio je potaknut radionicama na kojima su mogli naučiti kako smanjiti proizvodnju otpada i kako samostalno napraviti kozmetičke proizvode od prirodnih sastojaka. Radionice je održala Anamarija Prgomet koja je pokrenula inicijativu *Zero waste Croatia*, kojom svoju okolinu želi inspirirati na jednostavan i minimalistički život bez otpada. Prva radionica održana je u studenom 2020. godine, a sudionici su naučili raditi dezodorans, sapun i pastu za zube od prirodnih sastojaka. Pored toga, polaznici su na radionici naučili sve što je potrebno za njegu tijela, a da nije štetno za ljude i okoliš (*Zero waste radionica izrade sapuna i prirodne kozmetike*, 2020). Na idućoj radionici, održanoj u lipnju 2021. godine, sudionici su izrađivali biljna mlijeka i kreme za čiju se izradu u potpunosti iskorištavaju svi nusproizvodi nastali u procesu proizvodnje. Naglasak je stavljen na upute o tome kako kupovati samo ono što je nužno potrebno svakom potrošaču, a da je organskog porijekla ili zapakirano u minimalno ambalaže odnosno na važnost odbijanja kupovine jednokratnih predmeta koji zagađuju okoliš (*Što smo sve naučili na drugoj Zero waste radionici*, 2021). U ožujku 2023. godine, u suradnji s udrugom ZMAG, održana je i radionica ekološkog vrtlarenja koju je vodila Petra Pavleka, a na kojoj su polaznici učili o vremenu sijanja, povoljnim uvjetima za presadnice, biljkama koje mogu biti presadnice i onima koje je bolje sijati izravno u vrt, pikiranju i plodoredu, planiranju vrta i dobrosusjedskim odnosima među biljkama u vrtu (*Radionica ekološkog vrtlarenja*, 2020).

Bjelovarska knjižnica svake godine sudjeluje na lokalnoj manifestaciji Bjelovarsko kulturno ljeto. U srpnju 2021. godine sudjelovala je organizacijom projekcije dokumentarnog filma *Disobedience* (2016.) koji također ulazi u okvir nacionalnog programa *Zelene knjižnice*. Film je snimljen u režiji Kelly Niks, a prikazuje masovni pokret aktivista u borbi protiv uporabe fosilnih goriva. Projekcija je ostvarena suradnjom s *Films for the Earth* – međunarodnim centrom za izvrsnost dokumentaraca o okolišu čiji je cilj informati što više ljudi i potaknuti ih na djelovanje u zaštiti okoliša i klime (*Projekcija dokumentarnog filma Disobedience*, 2021).

Jedan od najistaknutijih programa koje Knjižnica održava već nekoliko godina jest TEDxNKPPBjelovar. Knjižnica je 2017. godine postala dio velike TED zajednice, a organizacijom TEDxNKPPBjelovar konferencija podržava: „pokret širenja vrijednih ideja“ koji u svojoj srži cilja na širenje pristupa znanju i informacijama. Ideje prikazane kroz govore pozvanih predavača usmjerene su prema poboljšanju kvalitete života pojedinca i okruženja u kojem živi. Na svakoj je konferenciji bila zastupljena jedna ili više tema o očuvanju

ljudskog zdravlja, a govori su slušatelje zainteresirali i potakli da učine pozitivne promjene za svoje zdravlje (Adamović i Miškić Barunić, 2020). Od sveukupno 28 TEDx govora, čak njih 9 tematski ulazi u okvire UN-ove Agende održivog razvoja. Najviše ih se uklapa u Cilj 3 koji se odnosi na osiguravanje zdravog života i promicanje dobrobiti u svakoj fazi ljudskog života. Nekoliko govora tematski ulazi u okvire Cilja 12 jer se odnose na održive obrasce proizvodnje i potrošnje, dok jedan govor odgovara Cilju 15 jer zagovara očuvanje života na Zemlji i njegove bioraznolikosti.

Govorom *Jogom do boljeg mentalnog i tjelesnog zdravlja* instruktorka joge Marijana Jurković prenijela je znanstvene dokaze o utjecaju vježbanja joge i vježbi disanja na mentalnu stabilnost i jasnoću misli, a Nenad Šimunko govorom *Dijabetes i ultradistance* motivirao je slušatelje na bavljenje sportom i poučio ih kako se bolje nositi s dijabetesom (Govornici, 2018). Govorom *Muzikoterapija* Antonija Vukelić prenijela je ideju upotrebe glazbe u terapijske svrhe, a govorom *Vježbanje i zdrava prehrana se vole* koji je održala fitness trenerica i nutricionistkinja Nikolina Sudarević publici je prenijela nutricionističke savjete i načine pripreme zdravih obroka za van te prikazala različite vrste treninga za sve dobne skupine. O održivoj poljoprivredi i traženju smisla u jednostavnom životu u skladu s prirodom govorio je Ensar Džubur u govoru pod nazivom *Ensarova laboratorija samoodrživosti*. Govorom *Biciklopopravljara – netipični servis za bicikle* Eugen Vuković prenio je slušateljima ideju ponovne uporabe odbačenih bicikala i njegovih dijelova, značajke resursne efikasnosti te prednosti korištenja za okoliš prihvatljivih oblika transporta (Govornici, 2019; Govornici, 2020). Sandra Cerjanec govorom *Kako mi je jedan konj odredio životni put!* istakla je sve veću potrebu vraćanja prirodi koja se u ljudima javlja zbog rapidne urbanizacije i digitalizacije svakodnevnog života, a svoje iskustvo u radu s konjima predstavila je kao jedan od mogućih odgovora na taj problem. Već spomenuta Anamarija Prgomet govorom *Kako i ti možeš živjeti bez otpada* predstavila je konkretne korake za postizanje životnog stila bez otpada, a Darko Podravec u govoru *Od fotografiranja do zaštite ptica od krivolova* pričao je o važnosti osiguravanja opstanka prirode (Govornici, 2021; Govornici, 2022).

Osim organizacije predstavljanja knjiga, radionica i predavanja, knjižničari Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar redovito postavljaju fizičke i virtualne izložbe različite tematike, od kojih veliki dio čini ekologija i zaštita prirode, očuvanje zdravlja, širenje obrazovanja te promicanje ravnopravnosti i senzibiliteta prema određenim društvenim skupinama. U izložbenim prostorima Knjižnice postavljene su brojne izložbe u povodu važnih obljetnica i manifestacija tako da se obilježio Međunarodni dan bioraznolikosti, Svjetski dan pčela, Svjetski dan nepušenja, Dan planeta Zemlje, Međunarodni dan planina, Međunarodni dan protiv nasilja nad ženama, Međunarodni dan tolerancije, Međunarodni dan pismenosti i dr., a često se postavljaju izložbe čija je tematika u okviru interesa korisnika knjižnice, primjerice izložbe *Ugrožene životinjske vrste Jadrana*, *Ljekovito bilje i ljekovita svojstva hrane*, *More* i dr.

Od virtualnih izložbi *zelenih* tema, istaknute su izložbe *Od knjige do tanjura* i *Zelene knjižnice i zeleni projekti u Hrvatskoj*. Prva je izrađena u povodu manifestacije *Mjesec hrvatske knjige 2020.* i u skladu s motom *Razlistaj se*, a svojim sadržajem predstavlja naslove iz knjižničkog fonda koji govore o poljoprivredi, voćarstvu, vrtlarstvu i mljekarstvu te promovira lokalne proizvođače i uzgajivače prirodnih i zdravih prehrambenih proizvoda. Druga spomenuta virtualna izložba bila je povodom iste manifestacije, a iz nje su korisnici mogli naučiti više o povezanosti knjižnica s ekologijom i održivim razvojem (*DalekoZor: virtualne izložbe*, 2020). Najnovije *zelene* usluge koje je Knjižnica pokrenula u okviru programa *Zazeleni se!* jesu *Virtualna zelena polica* i *Knjižnica sjemena*. Potonja je usluga uspostavljena u ožujku 2022. godine, a podrazumijeva razmjenu i čuvanje domaćih sorti sjemena povrća, cvijeća i začinskog bilja koje je najbolje prilagođeno lokalnim mikroklimatskim uvjetima (*Novi program – Knjižnica sjemena*, 2022).

Sve nabrojane aktivnosti, usluge i sadržaji koje Knjižnica nudi svojim korisnicima s ciljem promicanja održivog razvoja samo su neke od istaknutijih koje se održavaju na svim odjelima Knjižnice. Interes korisnika za takve sadržaje izuzetno je velik, a knjižničarima ne nedostaje ideja koje bi se trebale realizirati u budućnosti.

Knjižnične usluge na daljinu

Svaka narodna knjižnica treba stremiti održavanju koraka s brzim razvojem novih tehnologija kako bi ponudom svojih usluga zadovoljila potrebe suvremenog korisnika. Knjižnice se već nekoliko godina prilagođavaju i izlaze izvan fizičkog prostora u kojem djeluju te, u skladu s tim, rade na preoblikovanju tradicionalnih knjižničnih usluga u oblike koji odgovaraju digitalnom društvu. To se pokazalo osobito korisnim nakon početka svjetske zdravstvene krize uzrokovane širenjem bolesti COVID-19 zbog koje su državne vlasti cijelog svijeta odlučile ograničiti kretanje i ponašanje stanovnika u skladu s epidemiološkim mjerama sprječavanja širenja zaraze.

To je za poslovanje Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar tijekom novonastale situacije značilo da su, od mnogih postojećih usluga, u prvi plan došle one koje Knjižnica pruža svojim korisnicima na daljinu odnosno one do kojih je moguće doći i kad je knjižnica fizički zatvorena za korisnike. Najistaknutije takve usluge Knjižnice su sudjelovanje u projektu *Pitajte knjižničare*, mrežne usluge *U Knjižnici do diplome*, *Digitalizacija na zahtjev*, *Digitalizirana građa Grada Bjelovara*, *6 veličanstvenih koraka do informacija i znanja* te čitateljski blog za odrasle *Knjigom do zdravlja* (Pejić, 2020: 511–512).

Kao i većina knjižnica u svijetu, Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar svoje korisnike potiče na pretraživanje mrežnog kataloga kojim mogu doći do informacija o dostupnosti i smještaju knjižnične građe, pratiti pristizanje novih naslova te samostalno pretraživati građu

prema vlastitim interesima. Izrazito pozitivne reakcije korisnika imalo je i uvođenje aplikacije mKnjižnica kojom imaju mogućnost na daljinu zatražiti produženje roka posudbe knjiga, ostvariti rezervaciju građe, zatražiti literaturu za ocjenске radove, postavljati različite upite, pratiti najnovija knjižnična događanja i sl. U skladu sa svjetskim trendovima, Knjižnica je aktivna i na društvenim mrežama Facebooku, Twitteru i Instagramu na kojima redovito objavljuje zanimljive sadržaje i komunicira s korisnicima, a povremeno iskorištava i mogućnost emitiranja predavanja, radionica i predstavljanja knjiga, uživo preko platforme Zoom te Facebook i YouTube Livea. Također se redovito održavaju virtualne pripovjedaonice i čitaonice za najmlađe korisnike Dječjeg odjela Knjižnice. Posljednja usluga na daljinu koju je uspostavio Odjel za odrasle je *Virtualna zelena polica*, čija je svrha predstavljanje literature o zaštiti okoliša i održivom razvoju.

Knjižnične usluge na daljinu daju dobre rezultate jer se njihova prednost očituje u raspoloživosti krajnjim korisnicima neovisno o vremenu, prostoru i drugim uvjetima, što je najvidljivije u situacijama kada su korisnici spriječeni fizički doći u knjižnicu (Pejić, 2020: 520).

Implementacija i svrha *Virtualne zelene police*

Virtualna zelena polica najnovija je mrežna usluga Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar, a pokrenuo ju je Odjel za odrasle 24. rujna 2021. godine. Nastala je s ciljem podizanja svijesti o *zelenoj* pismenosti i promicanju literature o zaštiti okoliša i održivom razvoju koju knjižnica posjeduje u svom fondu. Riječ je o mrežnoj stranici izrađenoj u besplatnom sustavu za upravljanje sadržajem – WordPressu.

Podizanje svijesti i informiranje o zaštiti okoliša i održivom društvu danas je potrebnije nego ikada do sada. Izuzetno važnu ulogu u tome imaju knjižnice kao nezaobilazni izvori informacija i znanja. Zato Knjižnica na ovoj virtualnoj polici okuplja i predstavlja sve knjige iz svog fonda koje se bave *zelenim* temama kao što su održivi razvoj, permakultura, obnovljivi izvori energije, očuvanje prirodne bioraznolikosti, organska prehrana i sl. Na taj način, *zeleni* dio fonda Knjižnice postaje vidljiviji i dostupniji.

Virtualna zelena polica namijenjena je svima koji se žele informirati o ovim temama, bilo u stručne ili obrazovne svrhe, ili za učenje u slobodno vrijeme. Ona sadrži literaturu za širok krug čitatelja – za učenike svih uzrasta, nastavnike, roditelje, istraživače ili znanstvenike. Ako korisnici prilikom pretraživanja u internetski preglednik unesu pojam *Virtualna zelena polica* prvi rezultat odvest će ih na službenu stranicu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar. Objava na toj stranici sadrži kratak tekst s opisom police, a odabirom žutog gumba korisnici se preusmjeravaju na mrežnu stranicu. Naravno, korisnici mogu pristupiti i pomoću izravne poveznice na stranicu Wordpressa koja je kratka i lako se pamti.

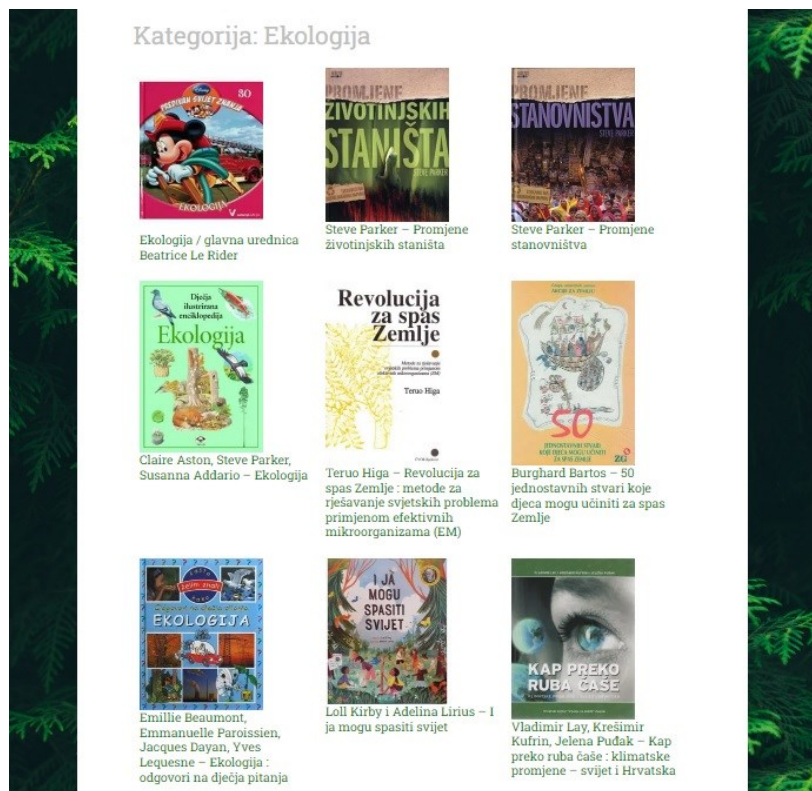
Također, *Virtualna zelena polica* dio je digitalne riznice *DalekoZor* koja sadrži digitalizirane knjige i novine, blogove, virtualne izložbe i druge mrežne usluge Knjižnice.

Izgled same virtualne police jednostavan je i prilagođen korisniku. Stranica sadrži pojedinosti o njezinoj izradi, kome je namijenjena i koja joj je svrha. Postoji također dio koji sadrži poveznicu na službene stranice Narodne knjižnice „Petar Preradović“ Bjelovar. Posjetitelji stranice mogu kontaktirati s knjižničarima preko mrežnog obrasca te slati poruke s upitima, prijedlozima i komentarima o *zelenim* knjigama u fondu Knjižnice.

Na početnoj stranici pod nazivom *Teme* navedene su sve kategorije stručnih i znanstvenih knjiga. Tamo korisnici mogu pronaći *zelenu* literaturu iz područja antropologije, arhitekture, zaštite bilja, botanike, etike i sl. Odabirom pojedinog područja korisnik je preusmjeren do popisa pripadajućih *zelenih* knjiga. Klikom na određenu knjigu korisnicima se otkrivaju detaljnije informacije o samoj knjizi (naslov knjige, autor, naslovnica knjige, kratak opis i kategorija). Poveznica ispod naslovne slike usmjerit će posjetitelje stranice na mrežni katalog gdje mogu provjeriti dostupnost i lokaciju knjige u fizičkom prostoru Knjižnice. Ako korisnici žele provjeriti dostupnost knjige ili je rezervirati, to mogu učiniti mobilnom aplikacijom mKnjižnica.

Slika 1. Početna stranica *Virtualne zelene police* s popisom obuhvaćenih tematskih kategorija

Slika 2. Primjer tematske kategorije s popisom pripadajuće literature

Većina knjiga na *Virtualnoj zelenoj polici* pripada stručnoj literaturi koja bi mogla zanimati profesore, studente, znanstvenike i istraživače, ali i one koji u slobodno vrijeme žele saznati više o prirodnim izvorima energije, ekološkom uzgoju ili sociološkim aspektima ekologije i održivog razvoja. Osim stručne literature, na jednom je mjestu okupljen bogat izbor *zelenih* knjiga i slikovnica za najmlađe čitatelje, njihove roditelje, odgojitelje i učitelje koje mogu poslužiti kao uvod u pojmove kao što su očuvanje prirode, gospodarenje otpadom ili klimatske promjene. Većina ovih naslova može se pronaći u više kategorija, što olakšava pretraživanje.

Iako Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar posjeduje znatnu količinu stručne literature iz raznih područja, statistike pokazuju da korisnici najviše posuđuju i čitaju beletristiku. Ta činjenica nije zanemarena tijekom izrade *Virtualne zelene police* te su zato njome obuhvaćena i beletristička djela čija je radnja prožeta ekološkim motivima. Primjerice, ovdje posjetitelji mogu pronaći preporuke, poput romana četverodijelnog ciklusa *Klimatska tetralogija* slavne norveške spisateljice Maje Lunde, koje se bave temeljnim egzistencijalnim temama s kojima se suočava suvremeni svijet, zatim romana *Posljednji let* Charlotte McConaghy u kojem se autorica dotiče teme ugrožene životinjske vrste, ili hrvatskog romana *Što čovjeku treba – spasimo Zemlju* autora Boška Petkovića koji govori o negativnim

posljedicama nekontrolirane ljudske pohlepe i želje za bogaćenjem.

Na *Virtualnoj zelenoj polici* je, do kraja veljače 2023. godine, kreirano 213 objava koje sadrže najvažnije podatke o *zelenim* knjigama iz knjižničkog fonda. Kreirane su 43 kategorije u kojima je literatura razvrstana prema različitim područjima. Najviše naslova sadrže kategorije *Ekologija* (81 knjiga), *Za djecu* (34 knjige) i *Beletristika* (16 knjiga). Stranici je pristupilo preko 170 posjetitelja, pregledana je preko 650 puta, a zabilježeni su posjeti iz 6 različitih zemalja (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Sjedinjene Američke Države, Irska, Austrija i Slovenija). Izrada *Virtualne zelene police* predstavlja kontinuiran rad jer knjižničari gotovo svakodnevno pronalaze starije, ali i nove naslove *zelenih* tema koje prvom prilikom stavljaju na stranicu kako bi informacije o njima bile vidljive krajnjim korisnicima.

Zaključak

Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar svojim djelovanjem nastoji pružiti kvalitetne usluge i programe koje realizira unutar okvira novih društvenih trendova i potreba modernog korisnika. Kao posljedica toga, mnogobrojne su aktivnosti i usluge prilagođene tako da izlaze izvan okvira fizičkog prostora same Knjižnice te su kreirani sadržaji i knjižnične usluge na daljinu koje svojim oblikom odgovaraju digitalnom društvu. Ušavši u projekt *Zelena knjižnica*, bjelovarska Knjižnica nastoji sudjelovati u ostvarivanju UN-ovih Ciljeva održivog razvoja i to je važan dio njezina poslanja.

Kreiranjem *Virtualne zelene police* ostvaren je spoj između pružanja knjižnične usluge na daljinu i informiranja korisnika o održivom razvoju. Iako knjižnice u svojem radu prate razvoj novih tehnologija i sve više svojih djelatnosti prebacuju u digitalni svijet, ne smije se zaboraviti da je u prvom planu njihova djelovanja upravo knjiga – nezanemariv izvor kvalitetnih i provjerenih informacija i znanja. Stoga je cilj postići bolju vidljivost *zelenog* dijela fonda Knjižnice te ga dodatno promovirati vlastitim korisnicima. Korisnici mogu istraživati dostupnu literaturu i tako naići na knjige koje možda nikada sami ne bi otkrili. Na kraju, glavni je cilj podići svijest o važnosti zaštite okoliša i održivog razvoja kroz knjižnične usluge, knjige i čitanje. Idući korak je redovito proširivati sadržaj *Virtualne zelene police* novim naslovima, dodatno je obogaćivati mogućnostima koje bi zainteresirale što veći broj korisnika te postići veću prepoznatljivost ove nove usluge u lokalnoj zajednici.

Literatura

1. Adamović, N. i Miškić Barunić, L. (2020) *Kako vam TEDx može pomoći u životu*. [Izlaganje] Stručni skup Uloga knjižnica u promicanju zdravoga načina života. Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić" Šibenik, 23. listopada.

2. Čadovska, I. i Tkalčić, A. (2017) Zelena pismenost kao dio strategije razvoja informacijske službe. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 60(1), str. 65–77. Dostupno na: https://www.hkdrustvo.hr/vbh_arhiva/vbh_2017-1/VBH_2017-1_065-077.pdf [22.03.2023.]
3. *DalekoZor : virtualne izložbe* (2020) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/dalekozor/> [22.03.2023.]
4. *Govornici* (2018) TEDxNKPPBjelovar. Dostupno na: http://www.tedxnkppbjelovar.com/?page_id=84 [22.03.2023.]
5. *Govornici* (2019) TEDxNKPPBjelovar. Dostupno na: http://www.tedxnkppbjelovar.com/?page_id=311 [22.03.2023.]
6. *Govornici* (2020) TEDxNKPPBjelovar. Dostupno na: http://www.tedxnkppbjelovar.com/?page_id=474 [22.03.2023.]
7. *Govornici* (2021) TEDxNKPPBjelovar. Dostupno na: http://www.tedxnkppbjelovar.com/?page_id=619 [22.03.2023.]
8. *Govornici* (2022) TEDxNKPPBjelovar. Dostupno na: http://www.tedxnkppbjelovar.com/?page_id=666 [22.03.2023.]
9. Kovačević, J. (2017) *Narodna knjižnica : središte kulturnog i društvenog života*. Zagreb: Naklada Ljevak.
10. Kraljević, I. (2013) Zelena knjižnica : Projekt Društva bibliotekara Istre. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 56(3), str. 199–204. Dostupno na: <https://izdanja.hkdrustvo.hr/casopisi/vbh/article/view/170> [22.03.2023.]
11. Kraljević, I. i Afrić Rakitovac, K. (2021) Promicanje ekološke osviještenosti projektom "Zelena knjižnica" Društva bibliotekara Istre. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 64(2), str. 399–423. Dostupno na: <https://izdanja.hkdrustvo.hr/casopisi/vbh/article/view/835/756> [22.03.2023.]
12. Kraljević, I. i Lukačić, P. (2015) Zelene knjižnice u Hrvatskoj : poučavanjem do održivog društva. U: Pšenica, D. (ur.) *Slobodan pristup informacijama : 15. okrugli stol : zbornik radova*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 122–126.
13. *Novi program – Knjižnica sjemena* (2022) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/knjiznica-sjemena/> [22.03.2023.]
14. *Očuvajmo bioraznolikost – predavanje i razmjena sjemena* (2017) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/ocuvajmo-bioraznolikost-predavanje-i-razmjena-sjemena/> [22.03.2023.]
15. *Održano predavanje Damjana Jelića o klimi i vremenskim ekstremima* (2022) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/odrzano-predavanje-damjana-jelic-o-klimi-i-vremenskim/> [22.03.2023.]
16. Pejić, S. (2020) Narodne knjižnice u doba kriznih situacija : knjižnični programi i usluge

- na daljinu Narodne knjižnice "Petar Preradović" Bjelovar. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 63(1/2), str. 503–522. Dostupno na: <https://izdanja.hkdrustvo.hr/casopisi/vbh/article/view/802/701> [22.03.2023.]
17. *Povijest Knjižnice* (2020) Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/upoznajte-nas/povijest/> [22.03.2023.]
 18. *Projekcija dokumentarnog filma Disobedience* (2021) Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/projekcija-dokumentarnog-filma-disobedience-2016/> [22.03.2023.]
 19. *Radionica ekološkog vrtlarenja* (2023) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/radionica-ekoloskog-vrtlarenja/> [22.03.2023.]
 20. Renić, Z. i Kreštan, T. (2012) *Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar : od časničkog kasina do novog tisućljeća*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo ; Bjelovar: Narodna knjižnica "Petar Preradović".
 21. Štivić, V. (2023) *Izvešće o radu za 2022*. Bjelovar: Narodna knjižnica "Petar Preradović". Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/wp-content/uploads/2023/02/IZVJESCE-O-RADU-NARODNE-KNJIZNICE-PETAR-PRERADOVIC-ZA-2022..pdf> [22.03.2023.]
 22. *Što smo sve naučili na drugoj Zero waste radionici* (2021) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/sto-smo-sve-naucili-na-drugoj-zero-waste-radionici/> [22.03.2023.]
 23. *Virtualna zelena polica* (2021) Dostupno na: <https://nkppzp.wordpress.com/> [22.03.2023.]
 24. Vrana, R. i Zečević, A. (2020) Razvoj narodnih knjižnica u Hrvatskoj prema zelenim knjižnicama. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 63(1/2), str. 365–388. Dostupno na: <https://izdanja.hkdrustvo.hr/casopisi/vbh/article/view/792/694> [22.03.2023.]
 25. *Zazeleni se* (2020) Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/vodic-za-korisnike/projekti/zazeleni-se/> [22.03.2023.]
 26. *Zero waste radionica izrade sapuna i prirodne kozmetike* (2020) Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar. Dostupno na: <https://knjiznica-bjelovar.hr/obavijesti/zero-waste-u-kupaonici/> [22.03.2023.]